

ภูมิหลัง

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งทางวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม (ภิญโญ สาร. 2526 : 152 - 153) พันธ์ หินนาคินทร์ (2524 : 94 - 102) ได้กล่าวว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในการที่จะช่วยปลูกฝังและพัฒนาความสามารถ รวมทั้งเจตคติในการประกอบอาชีพตามความสามารถและความถนัดของนักเรียนแต่ละคน ทำให้มีความสามารถในการเป็นผู้ผลิตที่มีคุณภาพสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญทางเศรษฐกิจของชาติ นอกจากนี้ยังช่วยในการสร้างความเป็นพลเมืองดีของชาติ โดยการปลูกฝังในสิ่งที่ถูกต้องสอดคล้องกับความต้องการทางสังคมและการเมือง ซึ่งเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดความมั่นคงทางสังคมและการเมืองได้เป็นอย่างดี จึงนับได้ว่า การศึกษาในระดับมัศึกษามีความสำคัญยิ่งในการที่จะเป็นพื้นฐานของความเจริญและความมั่นคงของประเทศ

วิโรจน์ สารัตนะ (2532 : 27 - 67) กล่าวว่าการศึกษาที่ประเทศจะพัฒนาให้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและจะดีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการ แต่ในปัจจัยที่สำคัญเหล่านี้จะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าปัจจัยทางด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ถึงกับมีคำกล่าวว่าถ้าประเทศใดไม่สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ก็ไม่สามารถพัฒนาอย่างอื่นได้มากนัก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม หรือด้านการเมือง และเป็นที่ยอมรับกันว่าเครื่องมือที่จะทำให้ทรัพยากรมนุษย์กลายเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาคือการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ได้กำหนด
วัตถุประสงค์และนโยบายในการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2530 -
2534) และกรมสามัญศึกษาเป็นกรมหนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษา
ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบาย
ในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

การวางแผนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นกรณีหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อ
การวางแผนการศึกษาระดับจุฬาลักษณ์จากหน่วยงานส่วนกลาง โดยกรมสามัญศึกษาได้เริ่มกำหนด
ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและใช้เงิน
งบประมาณและเงินบำรุงการศึกษาตามนโยบายของกรมสามัญศึกษามาตั้งแต่ปีการศึกษา 2522
จนกระทั่งปีการศึกษา 2530 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการพัฒนาและกรอบแผนงาน
ขึ้นใหม่ ประกอบกับการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัด (สศจ.) ขึ้นทุกจังหวัด
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ทำให้กรมสามัญศึกษาต้องปรับระบบและโครงสร้างการวางแผน
การศึกษาขึ้นใหม่ ทั้งในระดับกรม ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียน การ
ปรับระบบและโครงสร้างการวางแผนการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลง
จากระบบและโครงสร้างเดิมหลายประการ เช่น มีการตั้งงานแผนงาน ให้เป็นหน่วยงานที่
รับผิดชอบต่อการวางแผนการศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วยหัวหน้างานแผนงาน 1 คน และ
ผู้ร่วมงานจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการวางแผนระดับโรงเรียน 3 ประเภท คือ แผนพัฒนา
การศึกษาระยะ 5 ปี แผนพัฒนาการศึกษาประจำปี แผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งแผนทั้ง 3 ประเภท
นี้มีความสัมพันธ์กัน คือ แผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี เป็นแผนซึ่งกำหนดแนวทางการพัฒนา
โรงเรียนไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การวางแผนพัฒนาการศึกษาประจำปี ซึ่งมี
จุดมุ่งหมายเพื่อใช้ขออนุมัติงบประมาณที่จะดำเนินการในปีการศึกษานั้น ๆ เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว
จึงจะปรับปรุงเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับเงินงบประมาณรายจ่ายที่ได้รับ และเงิน
นอกงบประมาณที่ทางโรงเรียนคาดว่าจะเก็บได้ในปีการศึกษานั้น

บุญศักดิ์ โมตรีจิตต์ (2530 : 2) กล่าวว่ารายละเอียดการจัดทำแผนปฏิบัติการ

ประจำปีจะปรับจากแผนพัฒนาประจำปีและมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี และจุดเน้นความนโยบายของกรมสามัญศึกษา ซึ่งในช่วงปีการศึกษา 2532 - 2534 ได้กำหนดไว้ 4 ด้าน ตามแนวนโยบาย 10 ด้าน มาตราการ 117 ข้อ ทั้งรูปแบบและโครงสร้างของแผนปฏิบัติการนั้น แต่ละโรงเรียนจะต้องจัดทำโดยยึดตามแนวทางที่กองแผนงาน กรมสามัญศึกษากำหนด ซึ่งตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 ได้กำหนดรูปแบบประกอบด้วยสภาพปัจจุบันและปัญหา วัตถุประสงค์ นโยบาย มาตราการ งบประมาณ แผนการดำเนินงานและภาคผนวก ทั้งนี้กรมสามัญศึกษาได้กำหนดโครงสร้างและแผนงานการบริหาร และพัฒนาการศึกษาปี 2530 ออกเป็น 3 แผนงานหลัก และ 29 แผนงานย่อย มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 ถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและรูปแบบแผนปฏิบัติการเล็กน้อยจากแผนเดิมที่ใช้มาเมื่อปีการศึกษา 2530 คือ มีการสับเปลี่ยนตารางแสดงงบประมาณสำหรับโครงสร้างแผนงานบริหารและพัฒนาการศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนแผนงานดังนี้ คือ แผนงานหลักบริหารและการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 12 แผนงานย่อย และแผนงานสนับสนุนและส่งเสริมแบ่งออกเป็น 7 แผนงานย่อย รวมทั้งสิ้น 3 แผนงานหลัก 29 แผนงานย่อย และใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีมาจนถึงปัจจุบันในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีจะยึดนโยบายพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษา แผนปฏิบัติการของโรงเรียนจะออกมาในรูปแบบโดยย่อขึ้นอยู่กับผู้บริหารและคณะกรรมการแผนงานโรงเรียนจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษาเพียงใด

แผนปฏิบัติการของโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนมาก ในจังหวัดตาก ตั้งแต่มีการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ไม่ปรากฏว่ามีการประเมินแผนปฏิบัติการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตาก ซึ่งถือว่ายังไม่สิ้นสุดกระบวนการวางแผน ทั้งนี้เพราะขาดขั้นตอนการประเมินผล ทำให้คณะผู้วางแผนไม่ทราบว่าการวางแผนที่ผ่านมามีปัญหาและจุดบกพร่องประการใดบ้าง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประเมินแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก ในปีการศึกษา 2534 ตามนโยบายการพัฒนาของกรมสามัญศึกษา เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะประเมินแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก ในปีการศึกษา 2534 โดยประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเมินบริบทเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างนโยบายของกรมสามัญศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) กับวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และสภาพทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก
2. ประเมินปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับความพร้อมและความเพียงพอของ คณะกรรมการแผนงานโรงเรียน เอกสาร ตำรา งบประมาณ อุปกรณ์
3. ประเมินกระบวนการเกี่ยวกับการดำเนินงานวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในด้านต่าง ๆ 4 ขั้น คือ ขั้นก่อนการวางแผน ขั้นวางแผน ขั้นการนำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ และขั้นการประเมินผล
4. ประเมินผลผลิตเป็นการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีและความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการแผนงานโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อจะได้ข้อมูลสำหรับผู้บริหารและคณะกรรมการแผนงานโรงเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษา
2. เพื่อจะทำให้ทราบปัญหาในการทำแผนปฏิบัติการประจำปีตามนโยบายพัฒนาการศึกษา ของกรมสามัญศึกษา อันจะเป็นข้อมูลนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา เพื่อประเมินแผนปฏิบัติการประจำปีตามนโยบายพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก จำนวน 19 โรงเรียน

2. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการแผนงานประจำปีการศึกษา 2534 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตากจำนวน 219 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน 55 คน คณะกรรมการแผนงานโรงเรียน 164 คน

3. รูปแบบในการประเมินครั้งนี้ใช้รูปแบบ หีบ โดยมุ่งประเมินส่วนต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับ

3.1.1 ความสอดคล้องระหว่างนโยบายของกรมสามัญศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) กับวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

3.1.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและคณะกรรมการแผนงานโรงเรียนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวางแผนปฏิบัติการประจำปี

3.1.3 สภาพทั่วไปของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก

3.2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความพร้อมและความเพียงพอของคณะกรรมการแผนงานโรงเรียน เอกสาร ตำรา งบประมาณและอุปกรณ์

3.3 ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานวางแผนปฏิบัติการประจำปี 4 ขั้นตอน

3.3.1 ขั้นตอนการวางแผน

3.3.2 ขั้นวางแผน

3.3.3 ขั้นการนำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ

3.3.4 ขั้นการประเมินผล

3.4 ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เกี่ยวกับ

3.4.1 ผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี

3.4.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการแผนงาน

โรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ช่วยครูใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดตาก หรือ ผู้รักษาการในตำแหน่งนั้น ๆ
2. คณะกรรมการแผนงานโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับมอบหมายจาก ผู้บริหารโรงเรียนในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก
3. แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน หมายถึง แผนแสดงแนวทางการใช้เงินของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก ตามรูปแบบและโครงสร้างที่กองแผนงาน กรมสามัญศึกษากำหนด ในช่วงปีการศึกษา 2530 - 2534
4. นโยบายพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษา หมายถึง นโยบายที่กรมสามัญศึกษา ประกาศใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2530 - 2534
5. เป้าหมาย หมายถึง ปริมาณและคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในช่วงปีการศึกษา 2534
6. การดำเนินงานวางแผนปฏิบัติการประจำปี หมายถึง ขั้นตอนในการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ใน 4 ขั้น คือ

6.1 ขั้นก่อนการวางแผน หมายถึง การหาข้อมูล การรวบรวมข้อมูล สถิติเบื้องต้น ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางในการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ตามนโยบายของกรมสามัญศึกษาต่อไป

6.2 ขั้นวางแผน หมายถึง การนำเอานโยบายของกรมสามัญศึกษา สภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียนมาทำเป็นแผน แผนงาน โครงการ จะกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ ค่าใช้จ่าย ระยะเวลาในการดำเนินการ ซึ่งขั้นตอนสุดท้าย ของขั้นนี้จะได้แผนที่เป็นเอกสาร

6.3 ขั้นการนำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ หมายถึง การนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ โดยดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามแผน

6.4 ขั้นการประเมินผล หมายถึง การติดตามผลงานที่ดำเนินไปแล้วตามแผน และประเมินผลงานว่าตรงตามเป้าหมายหรือไม่ โดยติดตามเป็นระยะตามที่กำหนดไว้ในแผน

7. ปัญหาในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรค หรือข้อขัดข้องที่ทำให้การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีไม่บรรลุเป้าหมาย